

Kriminalomsorgsdirektoratet

Postboks 344
2001 LILLESTRØM

Oslo, 6. september 2018

Vår ref.: EAHB/1045

Deres ref.: 201805694-2

HØRINGSUTTALELSE FRA JUSSBUSS OM NYE RETNINGSLINJER FOR TRANSPERSONER I VARETEKT OG UNDER STRAFFEGJENNOMFØRING

1. Innledning

Jussbuss er et studentdrevet rettshjelptiltak tilknyttet Universitetet i Oslo. Vi har 47 års erfaring med rettshjelparbeid og oppsøkende virksomhet. Gjennom vår saksbehandling tilegner vi oss erfaringer som vi anvender i vårt rettspolitiske arbeid.

Jussbuss møter fengselsklienter hver uke. I løpet av 2017 kom 27% av alle henvendelsene til Jussbuss fra fengselsklienter. På bakgrunn av våre erfaringer ønsker vi å komme med noen bemerkninger til høringsnotatet.

Jussbuss støtter forslaget om endring av retningslinjene til straffegjennomføringsloven. Det er positivt at Kriminalomsorgsdirektoratet har involvert Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (FRI) og Forbundet for transpersoner i Norge i prosessen (FTPN). Jussbuss støtter FRI sitt høringssvar i sin helhet, men med noen særlige bemerkninger.

Det er kritikkverdig at høringene fra Kriminalomsorgsdirektoratet kun blir lagt ut på nettsiden til Kriminalomsorgen, uten at det finnes noen prosedyre for å innhente høringssvar fra utenforstående. Det ville vært positivt om aktører og organisasjoner som potensielt kan ha interesse av å uttale seg i forbindelse med endringer i retningslinjene ble varslet i forkant. Dette vil bidra til å sikre grundige og veloverveide endringer.

Vi har noen bemerkninger til punkt 7.2 og 8.3 i høringen.

2. Vedrørende punkt 7.2 om saksbehandlingen ved innsettelse

Jussbuss deler FRI sin bekymring vedrørende hvorvidt den særskilte henvisningen til § 37 vil kunne senke terskelen for å isolere innsatte i denne typen situasjoner. Jussbuss er på generelt grunnlag bekymret for bruken av isolasjon i norske fengsler, og det er viktig at terskelen for anvendelse av isolasjon ikke senkes ytterligere.

Jussbuss har forståelse for at åpningen for iverksettelse av tiltak etter straffegjennomføringsloven (heretter strgfjfl.) § 37, er for å sikre den innsattes personlige sikkerhet. Vi er enige i at det essensielle skal være sikkerheten til den enkelte. Isolasjon er imidlertid et tiltak som skal utøves i unntakstilfeller. Utelukkelse skal kun besluttes dersom det er "nødvendig" og skal heller ikke opprettholdes lengre enn det er nødvendig, jf. strgfjfl. § 37 (1) og (4). Ordlyden "nødvendig" tilsier at andre tiltak alltid skal vurderes før det besluttes utelukkelse etter § 37. Dette bør også presiseres i de nye retningslinjene for transpersoner i varetekt og under straffegjennomføring, dersom henvisningen til § 37 opprettholdes.

En utelukkelse i denne typen saker vil være basert på personlige og ofte sensitive forhold ved individet. Det er en grunnleggende forskjell mellom å bli isolert på bakgrunn av en handling man har begått og å bli isolert på bakgrunn av sin kjønnsidentitet. Det vil derfor være betenkelig om en slik utelukkelse gjennomføres uten at den innsatte selv får anledning til å uttale seg før utelukkelse besluttes.

Retningslinjene bør også presisere at kartleggingen av hvorvidt den innsatte skal overføres bør ta så kort tid som mulig, særlig i tilfeller der den innsatte er isolert under kartleggingen.

Retningslinjene bør derfor spesifisere at andre tiltak skal vurderes først, og at vedkommende selv skal gis anledning til å uttale seg om eventuelle tiltak etter § 37 på forhånd.

3. Vedrørende punkt 8.3 om visitasjon

Kriminalomsorgen bør uavhengig av fødsel- eller juridisk kjønn, snakke med den innsatte for å klarlegge hvilket kjønn den innsatte er mest komfortabel med å bli

visitert av. Vi har likevel noen særlige merknader til bruken av begrepet «fødselskjønn» i retningslinjene.

Det fremkommer av forslaget at direktoratet mener fødselskjønn er retningsgivende for hvilket kjønn de ansatte som foretar en visitasjon skal ha.

Jussbuss kan ikke se at hverken lov eller retningslinjer tar utgangspunkt i fødselskjønn. Loven er taus om dette, og av retningslinjene fremkommer det at den ansatte bør ha samme kjønn som den innsatte. Det nevnes imidlertid ikke at det tas utgangspunkt i fødselskjønn. Det vil være uheldig om retningslinjenes bruk av begrepet "kjønn" forstås på en annen måte enn i lovgivningen for øvrig, jf. lov om endring av juridisk kjønn § 6.

4. Avsluttende bemerkninger

Jussbuss er før øvrig positive til høringen og synes det er bra at Kriminalomsorgsdirektoratet tar transpersoners behov i fengsel på alvor.

Spørsmål kan rettes til Jussbuss på telefonnummer 22 84 29 00 mellom klokken 10.00 og 15.00, alle hverdager unntatt torsdag.

Med vennlig hilsen
For Jussbuss v/fengselsgruppa

Tore Moen

Lara M. Wik

Anette H. Bergland

Kristoffer Munkeby

Sunniva Aksnes

Kristina Dirdal